

Valintojen äärellä

Julkaistu 10. maaliskuuta 2011. Kirjoittanut Sari Pöyhönen.

Kieli, koulutus ja yhteiskunta on edennyt toiseen vuosikertaan. Vuosi 2011 on Kielikoulutuspolitiikan verkostossa työelämän kieli- ja viestintätaitojen teemavuosi ja useat lehden jutut käsittelevät tätä aluetta. Tuomme vuoden aikana esille myös onnistuneita kokeiluja, napakoita puheenvuoroja ja laajempia näkökulmia kielikoulutuksen eri alueilta.

Tämän numeron artikkeleissa ollaan valintojen äärellä. Professori Pirkko Nuolijärvi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta valottaa kielistrategian tarpeellisuutta Suomessa. Kielipoliittisia ja kielikoulutuspoliittisia toimintaohjelmia ja strategioita on Suomessa tehty viime vuosina. On kuitenkin tullut aika kokonaisvaltaiselle kielistrategialle, joka luo kattavasti suuntaviivat sekä äidinkielen että vieraiden kielten asemaan ja oppimiseen muuttuvassa yhteiskunnassamme.

Kielistrategia ei ole tarpeen vain valtakunnallisen päätöksenteon vaan myös paikallisten valintojen tueksi. Itä-Suomen yliopiston opiskelijat Sara Pietarinen, Heidi Kolehmainen ja Sari Kuosmanen raportoivat tutkimuksestaan, jossa he selvittivät koulujen tarjoamaa informaatiota kielivalinnoista Joensuussa ja lähiseudulla. Tutkimuksesta käy ilmi, että niin oppilaat kuin vanhemmatkin kaipaavat paitsi osuvaa, monipuolista ja oppimiseen innostavaa tietoa myös mahdollisuuksia tutustua siihen, millaista kielenopetus nykyisin kouluissa on.

Kielivalinnat saatetaan kokea perheessä liian isoina – mieluummin jätetään valitsematta. Näissä valitsematta jättämisissä monen vaakakupissa painavat lapsen yleinen koulumenestys ja kokemukset ensimmäisen vieraan kielen oppimisesta. Pienen lisämausteen antavat myös julkisuudessa esitetyt arviot raskaasta kieliohjelmasta tai vaikkapa kielenoppimiseen tarvittavasta sinnikkyydestä.

Ehkäpä kielivalinnoista ei kannattaisikaan pitää niin kamalasti meteliä. Eeva Kallonen raportoi Jyväskylän kaupungin iltapäiväkerhossa toteutusta kokeilusta, jossa kielisuihkun avulla tutustuttiin ruotsiin, saksaan ja ranskaan. Eeva reflektoi kokeilua erityisesti opettajaopiskelijan näkökulmasta ja painottaa sitä, että kielivalintakeskustelun kielteisyys voi ruokkia kielteisiä asenteita kielenoppimista kohtaan. Kieleen voi koukuttaa ja innostaa vähän kuin vahingossa osana muuta toimintaa – tekemättä asiasta numeroa.

Mutta voiko kielestä olla puhumatta ihan kokonaan? Miten ammattitaitoa voi osoittaa ei-kiellellisesti? Kuinka vähäisellä kielitaidolla voi työelämässä selviytyä? Näitä kysymyksiä työelämän kieli- ja viestintätaitojen tutkija Marita Härmälä Jyväskylän yliopistosta jäi pohtimaan osallistuttuaan seminaariin aikuisten maahanmuuttajien ammatillisen osaamisen tunnistamisesta. Hän laajentaa perspektiiviä myös koulutuksen vastuukysymyksiin sekä kielitaidon merkitykseen yhteiskuntaan integroitumisessa.

Uudistuakseen on uskallettava tehdä valintoja. Saksan kielen lehtori Hannele Kara Jyväskylän normaalikoulusta kertoo omasta valinnastaan vaihtaa vuorotteluvapaalle ja muuttaa vuodeksi Saamenmaalle. Hannele kuvaa tutustumistaan alueen monikieliseen ja monikulttuuriseen elämään sekä voimaantumistaan opettajana ja opettajankouluttajana. Hän pohtii myös kielikoulutuspolitiikan makro- ja mikrotason ilmiöitä saamelaisten kotiseutualueella.

Huhtikuussa valitaan valtakunnallisia kielikoulutuspolitiikan päättäjiä Arkadianmäelle. Seuraavan numeron jutuissa keskitymmekin siihen, onko kielikoulutus eduskuntavaalikysymys. Olemme pyytäneet teemaan kannanottoja puolueilta, kielikoulutukseen perehtyneiltä yhdistyksiltä sekä muilta asiantuntijoilta. Huhtikuun numerossa tarjoamme myös maistiaisasia eduskuntavaaliehdokkaille suunnatusta Kielikoulutusbarometrista, jossa selvitetään ehdokkaiden näkemyksiä kielikoulutuksen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Kirjoittaja on Kielikoulutuspolitiikan verkoston johtaja ja erikoistutkija Jyväskylän yliopistossa.